

vedek 176 zv.; za mladino 82 zv.; gledaliških iger 10; za trgovstvo in obrt 24; koledarjev 71 letnikov; raznih 12 zv. in časopisov 46 letnikov. Skupaj torej 727 zvezkov, med katerimi so tudi folijanti. Izmed časopisov imenujem sôsebno le-te: 1. »Pražské hospodářské noviny«, 2. »Athenaeum« in 3. »Zlatá Praha«, ki prinaša slike tudi iz slovenskih deželâ. (Glej poročilo o nji v lanskem »Ljub. Zvonu« str. 766.).

Najimennitnejše delo izmed vseh pa je sevéda Ottov »Slovník naučný«, in sicer ne samó zató, ker se tega akademiškega dela tiska 14.000 izvodov, ampak ker je to delo jedino slovansko, v katerem ima, kolikor je le mogoče, mesto vse, kar se tiče vsega Slovanstva. Neverjetno je, proti kolikim oviram se je bojevali, da bode ta slovar zlasti v slovanskih rečéh popoln in v vsakem pogledu zanesljiv. Ali kakó bi bilo delo olajšano, ako bi vsaka izmed slovanskih književnostij imela slovar, ki bi bil »Slovníku naučnému« podoben vsaj v posamičnih delih! Pravim »v posamičnih delih«; menim namreč, naj vsak slovanski národ napiše sam o sebi in svoji domovini slovar, v katerem se po geslih, t. j. po imenih oseb, mest in znanstvenih predmetov nahaja vse, česar je treba znati o vsem njegovem življenji in njega domovini. S takim slovarjem bi vsak slovanski rod ne postavil le spomeníka samemu sebi — res monumentalno delo — ampak vsi Slovani bi se potlej v vzajemnem poznanji naglo zblížali, in kakó lahko bi jim bilo napósled sestavljati popolne naučne slovarje! — Priobčujem to misel v presojo zlasti slovenskim učenjakom, ker sem prepričan, da bi bilo takšno delo sôsebno velikega pomena za slovensko národnost in da bi njega učinki sezali daleč in globoko.

(Dalje prihodnjič.)

LISTEK.

»Zgodovina Novega Mesta.« Sestavil *Ivan Vrhovec*, c. kr. profesor. V Ljubljani, 1891. Založila »Matica Slovenska«. Tiskala »Katoliška tiskarna«. 316 strani. — Prav radostno pozdravljamo to obširno knjigo marljivega gosp. pisatelja, uvažujê zlasti težko stališče, katero je imel, ko je sestavljal »Zgodovino Novega Mesta«. Zeló težavno je spravljati za takšno delo zanesljivega gradiva, katero je raztreseno po različnih tiskanih in netiskanih virih. Navzlic vsem oviram nam je podal g. pisatelj zanimljivo in jasno sliko »dolenjske metropole«. Četudi se semtertja nahajajo nekatere neznatne pomete, vendar to ne krati knjigi velikih prednostij, katere ima.

Tvarina je takó razvrščena, da beremo za popisom novomeške okolice »najstarejšo zgodovino«. Tej se pridružuje popis starega mesta, in za tem popisom se stoprav vrstí zgodovina Novega Mesta, katera je razdeljena v več dôb, in sicer: I. dôba od ustanovljenja Novega Mesta do ustanovljenja Karlovca (1365.—1580.); II. dôba od ustanovljenja

Karlova do Marije Terezije (1580.—1740.); III. doba od Marije Terezije do francoske okupacije (1740.—1809.); IV. doba pa obseza francosko okupacijo (1809.—1813.) Potem čitamo zgodovino kapiteljna in novomeških šol. Za dodatek ima knjiga tri izvirne listine, med njimi Rudolfa IV. ustanovno pismo novomeško (z dne 7. malega travna 1365. leta). Priznati moramo, da je takó vsa tvarina razvrščena prav pregledno in da so sosebno „kulturne slike“ velike vrednosti.

O kratkem opisu novomeške okolice nam je omeniti, da se je tu vrinila neka pomota. Leta 1198. je bil kralj ogerski Emerih (1196.—1204.), a ne Bela III. (str. 2., 15. vrsta od spodaj), kateri je vladal od leta 1173. do leta 1196.

Kar se tiče „najstarejše zgodovine“, priznavamo, da je jako težavno iz pravljič in različnih najdeb izluščiti zgodovinsko jedro, vendar bi bil g. pisatelj o prazgodovini novomeške okolice lahko omenil kaj več, zlasti ker je v najbližji okolici mesta, t. j. pri „kapiteljskem marofu“, stalo prazgodovinsko gradišče in ker je že od nekdaj tam mimo držala zeló rabljena pot. Pozneje so Rimljani izvédlí svojo vojaško cesto in jo privédli prav blizu mesta, namreč skozi Dolenjo Kamenico, Veliko Bučnovas in Mačkovec. Pri poslednji vasi se je našel tudi rimski milnik, in nemogoče ni, da je stala kje tam blizu rimska postaja „Crucium“, kakor se dá sklepati iz daljav na Peutingerjevi tabuli. Vsekakor je držala že v prazgodovinskem času in v rimski dóbi važna občevalna pot čez Krko ravno tam, kjer sedaj stoji Novo Mesto in dalje mimo Mehovega v južni del Dolenjskega v Podzemelj in Črnomelj.

Jako zanimljiv je „popis starega mesta“, kjer se nam opisujejo le količjak znamenite stavbe in poslopja in se nam takó kaže, kakó se je razvijalo mesto v štirih stoletjih.

Gledé na zgodovino IV. dóbe bi pripomnili, da sta se leta 1443. pomirila cesar Friderik IV. (III.) in celjski grof Ulrik II. ter sklenila dedinsko pogodbo, v kateri je cesar celjskemu grofu med drugimi posestvi obetal tudi Novo Mesto, Mehovo, Kostanjevico in Metliko, ako bi Habsburžani izmrli prej nego celjski grofje.

V „zgodovini kapiteljna“ se omenja, da je bil Polydorus de Montagnana hud zatiralec protestantizma. Dodali bi samó, da se Polydorus kot administrator Admonta v pismu do svojega nadškofa sam hvali: „Totum illum districtum (namreč arhidijakonat „Savnijsko“) ab haeresium labe immunem conservavi.“ Lahko torej uvidimo, zakaj so ga takó črtili protestantje in ga dolžili različnih pregreh. Zaradi tega so bržkone tudi poročila protestantskih pisateljev o tem móži pretirana. Polydorov grobni spomenik je v župni cerkvi Laškega trga, kjer je tudi bržkone pokopan.

Glasovitim Novomeščanom prišteva g. pisatelj n. pr. tudi Vodnika, kateri vendar ni v nikaki zvezi z zgodovino Novega Mesta, samó da je nekoliko časa tam živel, ko je bil še deček. „Prizori iz dijaškega življenja“ bodo sicer poznavalcem „dolenjske metropole“ povzročili dôkaj smeha, vendar so premalo važne, da se jim posveti toliko prostora. Takó je n. pr. po našem mnenji Fr. Germa doletela prevelika čast, da je predmet tri strani obsezajočim dogodkom.

Jezik je prav uglajen in pravilen. Knjiga se jako gladko čita in mika čitatelje do konca. G. pisatelj nam podaja mnogo novih podatkov, kateri so važni doneski za zgodovino slovenskega národa. Sploh kaže ves spis samostalno in vestno sestavljeno delo, katero je dobro došlo ne samó Novomeščanom, temveč tudi vsem krogom, zanimajočim se za zgodovino slovensko.

Fr Orožen.

Wolfov slovensko-nemški slovar je po malone desetletnem neutrudnem delu g. prof. M. Pleteršnika že toliko dovršen, da se bode tiskal še to leto. Ako bi bilo móči prirediti kdaj novo izdajo nemško-slovenskega dela, bili bi obe knjigi prekrasno